

néhány fős katonai missziót állomásoztatott fővárosunkban, az antant haderő nem lépett föl a cseh, szerb, román túlkapásokkal szemben, szemet hunytak a brutalitás, gyilkosságok és gátlástalan rablások híreit hallva.

A Magyarország kárára az antanttal kötött előzetes megállapodásokat minden aggály nélkül hagyták jóvá, s utólag is alig-alig változtattak rajta, hiszen a „szövetéséges államok” már minden követelésüket, sőt annál is többet a kezükben tartottak. Még „örülhettünk”, hogy a kikerekedő „győztes kisországok” mohóságát mégsem szolgálták ki teljes egészében, mert akkor nem-hogy 93 ezer km² lett volna országunk területe, hanem még az ötvenezret sem érte volna el.

Az 1914 előtti, illetve 1914–1917 közötti végzetes politikai hibáink még 1918-19-ben is jórészt (talán teljes egészében is!?) kijavíthatók lettek volna, ha nem szereljük le a hadseregünket, s vannak alkalmas katonai vezetőink. Ne feledjük: a cseheknek a Monarchiában nem volt saját hadseregük, s 1918-19-ben sem volt megfelelő saját tisztikaruk. Az Erdélybe bevonuló kezdeti román csapatok bohózatba illők voltak a kortársak szerint. Románia és Szerbia haderejét 1914–1917-ben a német–magyar csapatok egyszer már tönkrevették. Az antant ezen a fronton nem

akart (tudott) már nagyarányú háborút felvállalni, más, távolabbi frontokon (Dél-Balkán) volt szükség inkább katonákra. A Kárpátok íve tartható lett volna. Természetesen ehhez kellett volna egy stabil, tetterős kormány. Ennek hiánya volt az, ami reményeinket végképp összetörte. Szánalmas, döbbenetes, hogyan tudta átvenni a hatalmat Károlyi, s hogyan tudták, szánandóan egyszerű trükkel őt (aki egyébként totálisan alkalmatlan volt az ország vezetésére akkor és ott) félreállítani. S a néhány tucat, orosz földön kiképzett kommunista hatalomra kerülése a végzetet végképp elkerülhetlenné tette.

A legszomorúbb az, hogy 1920 után a naiv álmodozás, az illúziók, a nemzetközi politika mechanizmusának nem ismerete újabb katasztrófákhoz vezetett. Az sem lehet vigasztaló számunkra, hogy a trianoni „békemű” egy évszázad alatt darabjaira hullott (s ez a folyamat még korántsem fejeződött be!).

Történéseink, íróink, valamennyi magyar egyetlen dologban bízhat sziklaszilárdan: a történelemben soha nem voltak, és soha nem is lesznek végleges állapotok! Az egyes ember számára azonban kissé sovány vigasz lehet ez: mert ki tudja, a (kedvező) változásokra éveket, évtizedeket vagy évszázadokat kell várunk...

SALAMON KONRÁD

Ne beszéljünk el egymás mellett

Szekfü Gyula 1943–44 fordulóján, érzékelve a második világháború következtében várható újabb magyar tragédiát, az okokat keresve az 1867-es kiegyezés után történekre tekintett vissza, mert akkor – Ady szavaival – „utat vesztettünk”. A XX. század elejére ugyanis a magyar társadalmon belüli feszültségek rendkívül kiéleződtek, mindenekelőtt a földkérdés és a választójogi kérdés korszerű rendezésének hiánya miatt, s a vesztes háború végén ezek az ellentétek a gyűlöletig fokozódtak. Ennek következtében mind a szélsőséges baloldali, mind a szélsőséges jobboldali irányzatok könnyen találtak maguknak követőket (vörösteror, fehérterror), ami lehetlenné tette a szükségessé vált nemzeti összefogás tartós megteremtését.

A világháborús vereséggel kapcsolatban nem szoktunk arra gondolni, hogy a központi hatalmak sorsa

1917. április 6-án az Egyesült Államok hadba lépésével megpecsételődött, s vereségük ettől kezdve már csak idő kérdése volt. 1918 őszére a központi hatalmak teljesen kimerültek, s képtelenek voltak a háború folytatására. (1920-ban viszont megváltozott a katonai helyzet. A győztes nyugati hadseregeket leszerelték, az amerikaiak hazamentek, így a Kemál vezette törökök fegyverrel változtatták meg a rájuk kényszerített békeszerződést.)

1918 novemberében a győztes hatalmak már a fegyverszüneti szerződésekben is kemény feltételeket diktáltak. S itt kénytelen vagyok a bírált cikkemben közölteket részben megismételni, mert Csorba Csaba az általam leírtaknak az ellenkezőjét állítja. Ezt megteheti, de ha nem bizonyítja állításaim alaptalanságát, akkor értelmetlenül elbeszélünk egymás mellett. Tehát: a Bécs által aláírt és 1918. november 4-én életbe lépett padovai fegyverszüneti szerződés 2. pontja előírta az osztrák–magyar hadsereg teljes leszerelését, a 4. pont pedig arról rendelkezett, hogy a győztes hatalmak hadseregei Ausztria–Magyarország területén megszállhatnak minden stratégiai pontot, amelyet

szükségesnek ítélnék. A fegyverszüneti szerződés esetleges megsértése esetén pedig a balkáni antant haderő Szerbiából kiindulva a Duna–Tisza közén, akadály nélkül benyomulhatott volna Magyarországra.

A Károlyi-kormánynak tehát a magyar hadsereg leszerelését végre kellett hajtania. Ugyanakkor a november 7-ei belgrádi megállapodásban sikerült elérnie, hogy a belső rend fenntartására 8 hadosztályt fegyverben tarthatott. Ez mintegy 100 ezer katonát jelentett, ami háromszor annyi volt, mint a trianoni békeszerződésben engedélyezett létszám. November 11-én a miniszterelnök és a hadügyminiszter kiáltványt jelentetett meg Magyarország határainak megvédéséről, a hadügyminiszter pedig rendelkezett arról, hogy az öt legfiatalabb korosztályt nem szerelik le, s belőlük szervezik meg az új hadsereget. Ez azonban nem járt sikerrel, mert az érintettek nem akartak katonák maradni.

Azokkal a találgatásokkal kapcsolatban pedig, hogy a le nem szerelt hadsereggel még Magyarország történelmi határait is meg lehetett volna védeni, ne feledkezzünk meg arról sem, hogy az olasz fronton súlyos harcokat vívó és nagy veszteségeket szenvedő alakulatok katonáinak döntő többsége képtelen volt a további frontszolgálatra, és haza akart menni. Ezért hallgattak a kormánnyal szemben álló szélsőbaloldali agitátorok szavára, és hagyták el a csapatukat. A katonák jelentős része egyébként hiányos fegyverzettel, egységtől elszakadva, lerongyolódva, lefogyva érkezett haza. Volt olyan zászlóalj, amelyben az átlagos testsúly 52 kiló volt.

A padovai szerződés 4. pontja értelmében a Károlyi-kormány sorra kapta a felszólításokat a felvidéki és erdélyi területek kiürítésére. Bár ezek mindegyike ellen alapos beadványokban tiltakozott, de a határozatokat kénytelen volt végrehajtani. Ugyanakkor, mint köztudott, az új magyar határokat nem a megszállási területek határai alapján jelölték ki, és minden szomszédunknak vissza kellett vonulni a békekonferencia által meghúzott határok mögé. Ahogy Károlyi Mihály mondta, az új határok nem a harctéren, hanem a tárgyalóasztalnál dőltek el. Ezért készült a Károlyi-kormány nagyon kemény munkával a béketárgyalásra. Beadványait azonban a magyarellenes szakértők – gyakran felbontatlanul – irattárba helyezték, így azok miniszteri szintre sem kerülhettek. Rendkívül fontos lett volna tehát, hogy a magyar békeküldöttség 1919 júniusában megjelenhessen a béketárgyaláson, és ismertethesse a tényeket, amelyek

Kutas László: Vázlatos dombormű (2018)

1920 januárjában is nagyon nagy meglepetést keltettek, de akkor már késő volt. A pontatlan, sőt hamis adatok alapján meghúzott határokat nem lehetett megváltoztatni.

Az események századik évfordulója jó alkalom lehetett volna arra, hogy tényekhez ragaszkodó írásokban, előadásokban tisztázzuk a véleménykülönbségeket. Sajnos az őszirózsás forradalomról és az első magyar köztársaságról, amely parlamentáris demokráciát akart teremteni, nem rendezett tudományos tanácskozást a nemzeti oldal. Ehelyett folytatódott a történeteket őszirózsás puccsnak, operett-köztársaságnak nevező gúnyolódás. Pedig több olyan könyv is van, amelyből a valóságnak megfelelően lehetett volna tájékozódni. Hat évvel ezelőtt én is megjelentettem egy 150 oldalas kötetet az őszirózsás forradalom és az első köztársaság történetéről.